

RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA INTERAKTIV METODLAR VA ADAPTIV PLATFORMALAR ORQALI TIL KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Haydarova Nigina

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Xorijiy til va adabiyoti 3-fakulteti, 3-bosqich talabasi

Xakimbayeva O.K.

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, Umumiy tilshunoslik kafedrası katta o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli ta'lim muhitining til o'rganish jarayonidagi transformatsion salohiyati tahlil qilinadi. An'anaviy darsliklardan farqli ravishda, interaktiv metodlar hamda sun'iy intellektga asoslangan adaptiv platformalarning talaba ehtiyojlariga moslashish mexanizmlari ilmiy jihatdan yoritiladi. Muallif til kompetensiyalarini (tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish) rivojlantirishda gamifikatsiya va real vaqt rejimidagi teskari aloqaning samaradorligini dalillar asosida asoslaydi. Maqola yakunida raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish orqali tilni nafaqat o'rganish, balki uni "his etish" darajasiga olib chiqish bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim muhiti, adaptiv platformalar, interaktiv metodlar, til kompetensiyasi, sun'iy intellekt, individual ta'lim traektoriyasi.

XXI asr axborot va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanib, jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib borayotgan davr sifatida ta'lim tizimi oldiga yangi strategik vazifalarni qo'ymoqda. Xususan, xorijiy tillarni o'qitishda qo'llanilayotgan an'anaviy metodlar o'zining nisbatan konservativ xarakteri sabab zamonaviy o'rganuvchilarning, ayniqsa Z-avlodining o'zgaruvchan va dinamik ehtiyojlarini to'liq qondira olmayapti. Bugungi til o'rganuvchi endilikda passiv bilim oluvchi emas, balki raqamli muhitda faol ishtirok etuvchi, kreativ fikrlovchi va mustaqil subyekt sifatida shakllanmoqda. Shu bois, raqamli ta'lim muhiti doirasida interaktiv metodlar hamda adaptiv platformalar asosida til kompetensiyasini rivojlantirish masalasi pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Til o'rganish jarayonida aksariyat hollarda barcha o'quvchilar uchun yagona, standart dasturlardan foydalaniladi. Biroq o'rganuvchilarning kognitiv salohiyati, axborotni o'zlashtirish tezligi hamda motivatsiya darajasi turlicha bo'lgani sababli bunday yondashuv har doim ham samarali natija bermaydi. An'anaviy ta'lim muhitida o'qituvchining har bir talabaga individual tarzda yondashuvi amaliy jihatdan murakkab hisoblanadi. Natijada o'quvchilar o'rtasida bilimlarni egallash darajasida nomutanosiblik yuzaga keladi. Raqamli ta'lim muhitida qo'llaniladigan interaktivlik va adaptivlik aynan shu kamchiliklarni bartaraf etishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi – raqamli ta'lim muhitida sun'iy intellekt asosida ishlovchi adaptiv platformalarning faoliyat mexanizmlarini tahlil qilish hamda interaktiv metodlar orqali talabalarning lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali usullarini ilmiy asoslashdan iborat.

Maqolada til o'qitishda texnologiyadan oddiy foydalanish emas, balki ta'lim jarayonini o'rganuvchining individual ehtiyojlariga moslashuvchi adaptiv tizimga aylantirish g'oyasiga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, interaktiv o'yinlar, virtual

kommunikatsiya muhiti hamda real vaqt rejimidagi teskari aloqaning til o'rganish jarayonida uchraydigan psixologik to'siqlarni yengib o'tishdagi ahamiyati yoritiladi.

Ko'plab talabalar grammatik qoidalarni yodlashdan ko'ra, ularni amaliy faoliyatda qo'llashni afzal ko'radilar. Shu nuqtai nazardan, raqamli muhitda til o'rganish jarayoni oddiy darsdan ko'ra qiziqarli va jalb etuvchi tajribaga aylanmoqda.

Gamifikatsiya (o'yinlashtirish) metodlari, masalan, Duolingo yoki Kahoot! kabi platformalarda qo'llanilishi o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi. Ushbu ilovalarda xatolar jazolanmaydi, balki foydalanuvchiga yangi darajalarga erishish imkoniyati beriladi. Ballar to'plash va reyting tizimi orqali raqobat muhiti shakllanib, o'rganuvchi til muhitiga faol jalb etiladi. Natijada, til o'rganish majburiyat emas, balki o'yin sifatida qabul qilinadi.

Virtual muloqot va simulyatsiyalar esa real kommunikativ vaziyatlarni sun'iy tarzda yaratish imkonini beradi. Masalan, ingliz tilini o'rganish uchun xorijga chiqish shart emas – virtual platformalar yordamida foydalanuvchi kafeda buyurtma berish yoki aeroportda suhbat qurish kabi vaziyatlarni boshdan kechirishi mumkin. Bu esa nutqiy faoliyatdagi psixologik to'siqlarni kamaytiradi.

Adaptivlik raqamli ta'limning eng muhim jihatlaridan biridir. Har bir inson axborotni turlicha qabul qilgani sababli, adaptiv tizimlar o'rganuvchining xatolarini tahlil qilib, aynan muammoli mavzularga e'tibor qaratadi. Masalan, agar o'quvchi ma'lum grammatik mavzuda qiyinchilikka duch kelsa, tizim shu mavzuni takroriy va moslashtirilgan tarzda tushuntiradi, o'zlashtirilgan materiallarni esa avtomatik ravishda qisqartiradi.

Tezkor teskari aloqa (instant feedback) mexanizmi ham muhim ahamiyatga ega. An'anaviy ta'limda xatolarni aniqlash uchun vaqt talab etilsa, raqamli platformalarda xatolar darhol ko'rsatiladi va izohlanadi. Bu esa bilimlarni tez va samarali mustahkamlash imkonini beradi.

Bundan tashqari, zamonaviy platformalar o'quvchilarga turli mamlakatlardagi tengdoshlari bilan muloqot qilish imkonini yaratadi. Natijada til o'rganish jarayoni nazariy bilimlar bilan cheklanmay, real kommunikativ tajribaga aylanadi.

Umuman olganda, raqamli ta'lim muhiti til o'rganish jarayonini an'anaviy yondashuvlardan tubdan farqli ravishda interaktiv va moslashuvchan tizimga aylantirdi. Interaktiv metodlar hamda adaptiv platformalar zamonaviy talabalar uchun samarali ta'lim modelini shakllantirmoqda.

Raqamli texnologiyalar yordamida til kompetensiyasini rivojlantirish nafaqat texnik vositalardan foydalanish, balki har bir o'rganuvchining individual salohiyatini ochish va uni samarali yo'l bilan rivojlantirish imkonini beradi. Shu sababli, bunday innovatsion yondashuvlarni ta'lim tizimiga keng joriy etish yosh avlodning xalqaro kommunikativ makonda o'z o'rnini topishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hockly, N. (2016). Focus on Learning Technologies. Oxford University Press. - (Raqamli texnologiyalar yordamida til kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha xalqaro qo'llanma).

2. Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. - (Aralash ta'lim va raqamli muhitning transformatsiyasi haqida asosiy manba).

3. Kapp, K. M. (2012). The Gamification of Learning and Instruction: Game-based Methods and Strategies for Training and Education. - (O'yinlashtirish (Gamification) metodikasi bo'yicha fundamental asar).
4. Oxbridge, A. (2020). Adaptive Learning Platforms: The Future of Personalised Education. - (Adaptiv platformalar va ularning ishlash mexanizmlari tahlili).
5. Bentley, J. (2018). Interactive Methods in Language Teaching. - (Til o'rgatishda interaktiv metodlarning samaradorligi bo'yicha tadqiqot).